

Region Norrbottens handlingsplan för minoritetspolitiken/urfolk samer 2026

Innehåll

Region Norrbottens handlingsplan för minoritetspolitiken/urfolk samer 2026	1
Inledning.....	3
Syfte.....	3
Beslutsnivå	3
Lagar och styrande förutsättningar.....	3
Internationellt styrande konventioner	3
Svensk lagstiftning	3
Förvaltningsområden i Norrbotten	5
Styrdokument i Region Norrbotten	5
Information om rättigheter samt enskildas rätt att använda nationella minoritetsspråk.....	5
Mål.....	6
Aktiviteter.....	6
Främja språk och kultur.....	7
Mål.....	7
Aktiviteter.....	7
Demokrati, inflytande och samråd	8
Mål.....	8
Aktiviteter.....	9
Samers hälsa.....	9
Mål.....	10
Aktiviteter.....	10
Uppföljning	10
Mål.....	11
Aktiviteter.....	11

Inledning

Den enskilda individen tillhörande en nationell minoritetsgrupp/urfolk ska känna sig väl bemött och respekterad vid kontakter med Region Norrbottens verksamheter. Den som vill nyttja sin rätt enligt lagstiftningen att använda sitt nationella minoritetsspråk i kontakt med regionen ska ha möjlighet till detta.

Region Norrbotten ansvarar för att inom sina verksamhetsområden vidta lämpliga åtgärder så att lagens intentioner uppfylls. Inom ramen för detta ska jämställdhet samt barns rättigheter särskilt främjas.

Enligt 5 b § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska kommuner och regioner anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Handlingsplanen fokuserar på de skyldigheter som Region Norrbotten har som förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska samt vilka mål och åtgärder som behöver vidtas 2026.

Det nationella målet med minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande, samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Syfte

Syftet med ”Region Norrbottens handlingsplan för minoritetspolitiken/urfolk samer 2026” är att tillämpa minoritetslagstiftningen och på ett strukturellt sätt säkerställa genomförande och uppföljning av regionens åtaganden inom minoritetspolitiken.

Beslutsnivå

Handlingsplanen har tagits fram i samråd med urfolk samer, har konsulterats med samisk företrädare och antagits av Regiondirektören. Ett ansvarigt majoritetsråd är sammankallande och tillika ordförande vid samråden. Ansvarigt majoritetsråd utses av Regionstyrelsen.

Lagar och styrande förutsättningar

Internationellt styrande konventioner

Följande internationella konventioner har Sverige förbundit sig till:

- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter
- Den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk
- Urfolksrättigheter i internationell rätt

Svensk lagstiftning

Från och med 1 januari 2010 gäller lagstiftning om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) och förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:1299). En lagändring trädde i kraft 2019 som

ytterligare stärkte rättigheterna för nationella minoriteter. Bland annat stärktes rätten till det egna språket.

Urfolket samerna är en av de fem nationella minoriteterna. De övriga nationella minoriteterna är judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Riksdagen uttalade samerna som ett urfolk 1977. Sedan 2011 står samerna med som urfolk i svensk grundlag. I egenskap av urfolk har samerna dessutom ett folkrättsligt skydd.

I Språklagen (2009:600) finns bland annat bestämmelser om de nationella minoritetsspråken, vilka är samiska, finska, jiddisch, meänkieli och romani chib (7 §). Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (8 §).

Diskrimineringslagen (2008:567) har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

De tre lagarna; Hälso- och sjukvårdslagen (2027:30), Patientlagen (2024:821) och Tandvårdslagen 1985:125) anger några grundläggande principer i svensk vård och tandvård. Dessa innebär att vården ska bedrivas jämnt, på lika villkor, med respekt för alla människors lika värde och utifrån den enskilda människans värdighet. I Patientlagen står det också att information ska anpassas till mottagarens ålder, mognad, erfarenhet, språkliga bakgrund och andra individuella förutsättningar (6 §). Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att mottagaren har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen (7 §).

Den 1 mars 2022 trädde en ny lag i kraft för regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter; Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Lagen började gälla även för regioner och kommuner den 1 mars 2024. I korthet innebär lagen bland annat att regioner ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Syftet med lagen är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Region Norrbotten har tagit fram en anvisning för arbetsprocessen kring konsultation med samiska företrädare.

Den 1 januari 2020 blev Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter svensk lag. Flera av artiklarna i konventionen är kopplade till barns rätt som nationell minoritet och urfolk. I artikel 30 står att: I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

Förvaltningsområden i Norrbotten

Ett förvaltningsområde är ett geografiskt område där individer har särskilda rättigheter att kommunicera på samiska, finska och/eller meänkieli. Nedanstående tabell visar förvaltningskommuner för dessa språk i Norrbottens län. Norrbotten som region är alltså förvaltningsområde för alla tre språken.

	Finska	Meänkieli	Samiska
Kommuner	Gällivare Kiruna Kalix Haparanda Pajala Övertorneå Luleå	Gällivare Kiruna Kalix Haparanda Pajala Övertorneå Luleå	Gällivare Kiruna Arjeplog Arvidsjaur Jokkmokk Piteå Luleå

Styrdokument i Region Norrbotten

Målen i denna handlingsplan har sitt ursprung i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och kopplar an till följande styrdokument inom Region Norrbotten:

- Strategisk plan 2026-2028
- Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2040
- Kulturplan för Norrbotten 2023-2026
- Folkhälsostrategi 2018-2026
- Ett jämställt Norrbotten 2024-2030
- Strategi för kompetensförsörjning och lönebildning 2025-2027

Information om rättigheter samt enskildas rätt att använda nationella minoritetsspråk

Enligt 3 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska kommuner och regioner informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.

Enligt 8 § har enskilda rätt att använda samiska, finska respektive meänkieli vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet.

Om den enskilde använder samiska, finska eller meänkieli i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. En-

enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på samiska, finska respektive meänkieli. Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

Förvaltningsmyndigheter ska enligt 11 § verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska, finska respektive meänkieli där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten. ”Att verka för” innebär i detta sammanhang att förvaltningsmyndigheten aktivt ska beakta behovet av personal som behärskar dessa språk och vid behov aktivt söka efter sådan personal¹.

Förvaltningsmyndigheter får enligt lagens 12 § bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar samiska, finska, respektive meänkieli, samt ha särskilda telefontider.

Mål

- Regionens medarbetare har kännedom om urfolkets rättigheter och kultur.
- Vid sina muntliga och skriftliga kontakter i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdande part bemöter Region Norrbotten den enskilda på samiska om denne använder samiska. Regionen strävar även i övrigt efter att bemöta den enskilde på samiska.
- Regionen underlättar för den enskilde att kunna ta till sig information och att orientera sig i Region Norrbottens lokaler.

Aktiviteter

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Informera medarbetare om urfolkets rättigheter och kultur.	Respektive verksamhet ansvarar för att informera egna medarbetare	Löpande	Samråd
Upphandla tolkar för att efterleva 8 § i minoritetslagen.	Kommunikationsavdelningen	Löpande	Samråd
Verka för att möta behovet av medarbetare som behärskar samiska. Syftet är att eftersträva att patienter som använder samiska språk blir bemött på sitt språk.	HR och alla verksamheter som möter våra medborgare direkt eller indirekt	Löpande	Samråd

¹ Från erkännande till egenmakt. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Regeringens proposition 2008/09:158. Länk: [Från erkännande till egenmakt - regeringens strategi för de nationella minoriteterna - Regeringen.se](#)

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Översätta övergripande information till samiska. Hemsida, informationsmaterial och annan kommunikation ska vara inkluderande.	Kommunikationsavdelningen	Löpande	Samråd
Sträva efter inkluderande skyltning i regionens lokaler.	Berörda verksamheter	Löpande	Samråd

Främja språk och kultur

Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket enligt 14 § i språklagen.

Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt enligt 4 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Mål

- Regionen skyddar, främjar och arbetar med revitalisering av de samiska språken, särskilt för barn.
- Regionen verkar för urfolket samernas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Särskilt barns kulturella utveckling och identitet främjas.

Aktiviteter

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Arbeta i linje med Kultur i Norrs kulturpolitiska positionspapper ² .	Kulturenheten	Löpande	Samråd
Arbeta med språkfrämjande åtgärder, särskilt barn och unga ska få stöd i sin användning och utveckling av samiska.	Barnhälsovården och Kulturenheten	Löpande	Samråd
Verka för bred tillgång till ett varierat kulturutbud för alla åldrar.	Kulturenheten	Löpande	Samråd
Prioritera projekt och verksamhetsstöd med anknytning till urfolket samernas kultur.	Kulturenheten	Löpande	Samråd

² Kultur i norrs kulturpolitiska positionspapper. Länk: [kulturpolitiskt-positions-papper---kultur-i-norr.pdf \(rvn.se\)](#)

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Stödja Giron Sámi Teáhters strävan att bli samisk nationalscen i Sverige.	Kulturenheten	Löpande	Samråd
Återrapportera Regionala utvecklingsstrategins verkställighet genom projektstöd som direkt eller indirekt stöder samiska samhällen.	Avdelningen för regional utveckling	Löpande	Samråd

Demokrati, inflytande och samråd

Enligt 5 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar (5 a §).

Enligt Diskrimineringslagen (2008:567) 4 § får ingen diskrimineras på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder i arbetslivet, utbildning, bostadsmarknad eller annan verksamhet som omfattas av lagen.

Mål

- Regionen ger urfolket samer reellt inflytande i frågor som berör dem samt genomför strukturerade samråd och beaktar inhämtade synpunkter.
- Regionen arbetar för demokrati, urfolks rättigheter och underlättar demokratiska processer för urfolket samer.
- Region arbetar i linje med Diskrimineringslagen och regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott³.

³ Handlingsplan mot rasism och hatbrott. Länk:

<https://www.regeringen.se/contentassets/c2591c789c8a4e57b6aa8f82c8ada2ab/slutversion-handlingsplan-mot-rasism-och-hatbrott-tillganlig-241212.pdf>

Arbetet mot rasism mot samer. Utdrag ur regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott. Länk: <https://www.regeringen.se/contentassets/ff6659d3bb554ddf8be50ce3f3451dea/arbetet-mot-rasism-mot-samer.pdf>

Aktiviteter

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Genomföra strukturerade samråd med representanter för urfolket samer enligt gällande reglemente för samråden.	Hållbarhetsenheten	En gång på våren och en gång på hösten	Samråd
Arbeta för att sprida och informera att samråden finns för att nå ut till fler samiska föreningar och organisationer som verkar regionalt och/eller nationellt.	Hållbarhetsenheten	Löpande	Samråd
Verka för att unga samer finns representerade i Ungdomsfullmäktige.	Avdelningen för regional utveckling	Löpande	Samråd
Utföra kunskapshöjande insatser kring diskriminering och rasism i rollen som arbetsgivare, hälso- och sjukvårdsgivare och inom regional kulturutveckling.	Hållbarhetsenheten, HR, Hälso- och sjukvårdsavdelningen samt Resurscentrum för samisk hälsa	Löpande	Samråd
Ge stöd i arbetet med Sannings- och försoningskommissionen för det samiska folket.	Kulturenheten, Hållbarhetsenheten och Resurscentrum för samisk hälsa	Löpande	Samråd

Samers hälsa

Region Norrbotten, har antagit dokumentet ”Strategi för samisk hälsa - en hälso- och sjukvård som bidrar till en god hälsa och en vård på lika villkor för samer 2020-30”. Det innebär att regionen har åtagit sig att arbeta för en kulturanpassad hälso- och sjukvård som aktivt bidrar till en god hälsa och en vård på lika villkor för samer.

Regionen ingår i Kunskapsnätverket för samisk hälsa⁴ sedan 2017. Jokkmokks hälsocentral har ett tilläggsuppdrag från Region Norrbotten att bedriva ett resurscntrum/enhet för samisk hälsa.

⁴ Kunskapsnätverket för samisk hälsa. Länk: [Samisk Hälsa – Kunskapsnätverket Samisk Hälsa](#)

Region Norrbotten har sedan november 2021 ett avtal med SANKS (Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus) i Norge, vilket innebär att läkare inom vuxenpsykiatri samt barn- och ungdomspsykiatri kan remittera patienter dit.

Mål

- Regionens verksamheter bidrar till en god hälsa och en hälso- och sjukvård på lika villkor.
- Samisk kulturförståelse hos hälso- och sjukvårdspersonalen är god, eftersom det är en viktig förutsättning för en jämlik vård.

Aktiviteter

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Delta i Kunskapsnätverket för samisk hälsa tillsammans med Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen, Region Dalarna, Sametinget och samiska intresseorganisationer.	Resurscentrum för samisk hälsa	Löpande	Samråd
Ingå i politisk referensgrupp samt styrgrupp för Kunskapsnätverket.	Majoritetsråd och chef i Division Nära	Löpande	Samråd
Genomföra och följa upp arbetet enligt ”Strategi för samisk hälsa - en hälso- och sjukvård som bidrar till en god hälsa och en vård på lika villkor för samer 2020-30”.	Resurscentrum för samisk hälsa	Löpande	Samråd
Samisk vårdpersonal får möjlighet till att delta och ingå i olika aktiviteter och kompetenshöjande insatser via Kunskapsnätverket för samisk hälsa.	Resurscentrum för samisk hälsa	Löpande	Samråd

Uppföljning

Sametinget har uppföljningsansvar inom den nationella minoritetspolitiken för samer och samiska språk (Förordning 2009:1395) samt att fördela statsbidrag.

Region Norrbotten beviljas årligen ett statsbidrag på 215 000 kr för merkostnader för sitt arbete med att efterleva lagen. Tolkjänster ingår inte i de åtgärder som pengarna är tänkta att användas till. Region Norrbotten behöver därmed varje år redovisa vad erhållet statsbidrag har använts till samt svara på uppföljningsmyndigheternas frågor kring det minoritetspolitiska arbetet.

Mål

- Regionen efterlever gällande lagstiftning kring minoritetspolitiken och urfolksrätten samt använder statsbidraget för genomförande av lagarna.
- Regionen följer upp det minoritetspolitiska arbetet och rapporterar hur det går till samrådet för urfolket samer samt till uppföljningsmyndigheten vid efterfrågan.

Aktiviteter

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Redovisa nyttjande av statsbidrag samt uppföljning av regionens minoritetspolitiska arbete.	Hållbarhetsenheten	Årligen	Samråd
Inarbete det minoritetspolitiska arbetet i regionens övergripande styrdokument under 2026.	Hållbarhetsenheten	2026	Samråd